

**KÁLVIN JÁNOS:
RÖVID ÉRTEKEZÉS AZ ÚRVACSORÁRÓL**

**FRANCIÁBÓL FORDÍTOTTA
CZEGLÉDY SÁNDOR
Pápa**

**NYOMTATOTT A FŐISKOLAIKÖNYV NYOMDÁBAN
1909**

**RÖVID ÉRTEKEZÉS A MI URUNK JÉZUS KRISZTUS SZENT VACSORÁJÁRÓL,
MELYBEN FEL VAN MUTATVA A SZENT CSELEKMÉNY IGAZI ALAKJA,
HASZNA, S ELŐ VAN ADVA AZ IS, HOGY AZ ÚJABB IDŐBEN MIÉRT ÍRTAK
TÖBBEN OLY ELTÉRŐLEG ARRÓL.**

1. Mi az oka annak, hogy sok gyenge lelkiismeret zavarban van az úrvacsora igazi tudománya tekintetében?

Mivel a mi Urunk vacsorájának szent sákramentuma sokáig több nagy tévelygés ködébe volt burkolva s a legközelebbi években újból eltérő vélemények s túlságosan heves viták tüzének volt kitéve, nem csoda, hogy sok gyengébb lélek jóformán nem tud dönteni afelől, hogy az úrvacsoráról mit kelljen tartania, hanem kétségben, zavarban van s azt várja, hogy Isten szolgálói minden vitát abban hagyva, némi megegyezésre jussanak. Mivel azonban oly tárgyra vonatkozólag, mely üdvösségünkhöz annyira szükséges, a bizonyosságot teljesen nélkülözni igen veszélyes, azt gondolom, igen hasznos dolgot művelek, ha röviden, de azért világosan előadom mindazt, amit efelől tudni kell. Aztán tekintettel az e téren uralkodó szükségre, néhány jó emberem is kéréssel fordult hozzám. Ezeket pedig, kötelességmulasztás nélkül nem utasíthattam volna el. Minden nehézség elkerülése végett azonban célszerű lesz, ha elmondom azt a sorrendet, melyet követni akarok.

2. Az értekezésben tartandó rend.

Először azt magyarázzuk meg, hogy miért, mi célból rendelte Urunk a szent vacsorát. Másodszor azt vesszük vizsgálat alá, hogy mi haszna s gyümölcse van ránk nézve e vacsorának s egyúttal azt is megvilágítjuk, hogy Jézus Krisztus mint adja nekünk benne testét. Harmadszor elmondjuk az úrvacsora kiszolgáltatásának törvényes alakját. Negyedszer felsoroljuk, minő tévelyek és babonák fertőztették meg azt. Itt mutatjuk meg azt is, hogy minő különbségnek kell lennie Isten szolgálói és a pápisták között. Végül elmondjuk, hogy mi volt a forrása annak a harcnak, melyet oly elkeseredetten harcoltak meg éppen azok, akik korunkban az evangéliumra fényt derítettek és erejüket arra a célra fordították, hogy az egyházat az igazi tudományban helyesen építsék.

3. A keresztségben Isten úgy fogad bennünket, mint családja tagjait.

Az első pontra nézve a következőket mondhatjuk. Mivel Istennek tetszett, hogy a keresztség által minket egyházába, azaz a házába fogadjon, melyet fenn akar tartani s kormányozni óhajt, s mivel nemcsak azért fogadott bennünket magához, hogy szolgálói, hanem mintegy gyermekei legyünk, következésképpen a jó atya tiszte szerint Ő táplál és lát el mindennel, ami az élethez szükséges. Mert ami a testi táplálékot illeti, mivel ez közös mindenkivel és a rosszak éppen úgy részt vesznek abban, mint a jók, ez nem sajátossága az ő családjának. Igaz ugyan, hogy

már abban is atyai jóságának zálogát adja nekünk, hogy test szerint táplál s mindazon jókban részesülünk, melyeket áldása kíséretében ad nekünk. Valamint azonban az élet, amelyre újjá szül, lelki, úgy a tápláléknak, mely ez életben fenntart és megerősít, szintén lelkinak kell lennie. Mert azt kell tartanunk, hogy Isten nemcsak elhívott minket égi öröklésének birtoklására, hanem a reménység által már valósággal birtokunkba is adta azt, nemcsak megígérte nekünk az életet, hanem a halálból megszabadítva már be is vitt abba. Ez akkor történt, mikor gyermekeivé fogadva minket újjászült a halhatatlanság magva által, azaz ígéjével, melyet szentlelke szívünk mélyébe vésett.

4. Isten ígéjének ereje és tiszte lelkünkkel szemben.

Hogy mi ebben az életben megmaradhassunk, nem arra van szükség, hogy hasunkat romlandó és testi táplálékkal megtöltsük, hanem arra, hogy lelkünket jobb és drágább ételekkel tápláljuk. S az egész szentírás azt mondja, hogy a lelki kenyér, mely lelkünket fenntartja, az Ige, mely által az Úr újjászült minket. De egyúttal azt is kifejezésre juttatja a szentírás, hogy az ige azért kenyérünk, mivel benne Jézus Krisztust, egyetlen életünket, vesszük. Mert nem kell azt hinnünk, hogy Istene kívül is van élet. De valamint Isten a Jézusban az élet teljességét tárta ki előttünk, hogy azt velünk a maga módja szerint közölje, úgy a szent ígét is eszköz gyanánt rendelte, mely által Krisztusnak minden benne megnyilatkozó kegyelemmel együtt osztályrészünké kell lennie. Ennél fogva mindig igaz marad, hogy lelkeinknek nincs más tápláléka, mint a Jézus Krisztus. Mindamelllett az égi Atya, midőn tápláltatásunkra van gondja, semmi mást nem ad nekünk, sőt inkább azt tanácsolja, hogy e táplálékban nyerjünk teljes megelégedést, mint valamely teljesen elégséges éléskamrában, mely-ből soha ki nem fogyunk s amelyen kívül más éléskamra nem is található.

5. Lelkünk egyedüli szellemi táplálója a Jézus Krisztus.

Láttuk immár, hogy Krisztus egyetlen tápláléka lelkünknek, de mivel Őt birtokunkba az Úr Igéje juttatja, melyet e célra mintegy eszközüül maga az Úr rendelt, ezt az Igét is nevezik kenyérnek és víznek. Amit azonban az Igéről ekként mondanak, éppen úgy áll az úrvacsora szentségére nézve is, melynek segélyével az Úr minket a Jézus Krisztussal való közösségre vezet. Mivel ugyanis mi oly erőtlenekek vagyunk, hogy őt a szív igazi bizalmában el nem nyerhetjük, midőn őt egyszerű tanítás és igehirdetés állítja elénk, az irgalom atyja nem restellvén e tekintetben leereszkedni erőtlenségünkhöz, ígéjéhez oly látható jegyet akart csatolni, amely által ígéreteinek lényegét jeleníté meg, hogy bátorítson és erősítsen minket, kiragadván minden kétely és bizonytalanság közül. Aztán mivel oly magas és megfoghatatlan rejtély az az állítás, hogy nekünk közösségünk van Jézus Krisztus testével és vérével, amelllett, hogy tudatlanságunk és durva balgaságunk következtében Isten legcsekélyebb műveit sem érthetjük meg, mindenesetre nagyon fontos volt, hogy Isten a Jézus Krisztussal való közösségünket oly alakban hozza tudomásunkra, amint azt a mi képességünk elhordozhatja.

6. Miért rendelte Urunk az úrvacsorát?

Ezen oknál fogva azért rendelte az Úr számunkra a szent vacsorát, hogy azzal a Krisztus testében és vérében való részeltetésünket illetőleg jelölje előttünk az evangéliumában foglalt ígéreteit, s arra nézve adjon szilárd bizalmat belénk, hogy e vacsorában lakozik a mi igazi lelki táplálékunk, s ilyen zálog birtokában őszinte bizalom gerjedjen bennünk az üdvösség iránt. Másodszor pedig azért rendelte, hogy minél jobban gyakoroljon bennünket abban, hogy nagy jóságát magunkon tapasztalván, mind jobban magasztaljuk és dicsérjük azt; harmadszor,

hogy teljes szentségre és ártatlanságra buzdítson minket, mivel a Jézus Krisztus tagjai vagyunk, kiváltképpen pedig testvéri egyességre és szeretetre, amint, hogy e szeretet különösen az úrvacsorájában van ajánlva nekünk. Ha jól megjegyezzük e három szempontot, melyekre az Úr tekintett, mikor az úrvacsorát rendelte, már-már jól értjük egyrészt azt, hogy a szent vacsorából mi haszon áramlik ránk, másrészt azt, hogy az úrvacsora helyes használata szempontjából mi a kötelességünk.

7. Hogyan tudjuk meg, mily nagy jótétemény az úrvacsora?

Ideje már áttérni a második pontra, annak kimutatására ti. hogy az úrvacsora mennyiben hasznos ránk nézve, feltéve, ha előnyösen élünk vele. Hasznosságát pedig akkor fogjuk megismerni, ha meggondoljuk nyomorúságunkat, amelynek segítségére jó. Csodálatos zavarba és lelkiismereti kínlódásba kell jutnunk, midőn azt vizsgáljuk, kik vagyunk s azt kutatjuk, mi van bennünk. Mert nincs közöttünk senki, aki az igazságnak egyetlen parányát is találhatná magában; sőt ellenkezőleg, egészen telve vagyunk bűnökkel és gonoszsággal, úgy, hogy nincs szükség ellenfélre, aki vádoljon, mert itt van lelkiismeretünk s nincs szükség más bíróra, aki ítéljen. Ebből az következik, hogy Istennek haragja fellángolt ellenünk, és nincs senki, ki az örök halált kikerülhetné. Hogyha nem aludtunk el és nem vagyunk balgák, szükséges, hogy ez a borzasztó gondolat ránk nézve állandó gyötrelmem s lelkiismereti mardosás gyehehnája legyen. Mert Isten ítélete nem juthat eszünkbe anélkül, hogy egyúttal kárhoztatásunkat is ne lássuk abból következni.

8. Az ember nyomorúsága.

A halál örvényében vagyunk tehát már, ha jó Istenünk abból meg nem szabadít. Sőt minő reménységünk lehet a feltámadásra nézve, ha testünkre tekintünk, amely rothadás és romlás? Ekként úgy lelkünk, mint testünk tekintetében nyomorultabbak vagyunk a nyomorultnál, ha önmagunkban maradunk és ez a nyomorúság csupán nagy bánatot és lelki aggodalmat okozhat. S most a mennyei Atya, hogy ebben segítségünkre jöjjön, az úrvacsorát tükör gyanánt adja, melyben a mi Urunk Jézust szemlélhetjük, amint keresztre feszítettet, hogy bűneinket és gonoszságainkat eltörölje, és amint feltámadott, hogy minket a halálból s romlásból megszabadítson, visszahelyezve az égi halhatatlanságba.

9. Az úrvacsora minket a megváltás ígéreteihez hívogat.

Íme, minő kiváló vigasztalást nyerhetünk az úrvacsorából! Hiszen minket odavezet Jézus Krisztus keresztségéhez és feltámadásához, s ekként bizonyossá tesz, hogy bármennyi véték van is bennünk, az Úr nem szűnik meg igazakul ismerni és fogadni minket, hogy a halálnak bárminő anyaga van is bennünk, nem szűnik meg minket éltetni; s hogy bárminő nyomorúságban szenvedünk is, nem szűnik meg eltölteni bennünket minden boldogsággal. Vagy hogy a dolgot világosabban megmagyarázzuk, mivel magunktól minden jótól meg vagyunk fosztva és nincs egyetlen paránya birtokunkban azoknak a dolgoknak, melyeknek az üdvösségre kellene minket segíteniük, az úrvacsora bizonyosságot tesz előttünk arról, hogy ha a Jézus Krisztus halálának s szenvedésének részesévé tettünk, birtokunkban van mindaz, ami ránk nézve hasznos és üdvösséges.

10. A lelki kegyelem minden kincse előttünk van az úrvacsorában.

Azt mondhatjuk tehát, hogy az Úr az Ő vacsorájában lelki kegyelmének minden kincsét kitarja előttünk, amennyiben minket társakká tesz a mi Urunk Jézus Krisztus minden javában

és gazdagságában. Emlékezzünk tehát vissza, hogy az úrvacsora nekünk tükör gyanánt adatott, amelyben szemlélhetjük Jézus Krisztust, aki keresztre feszített, hogy a kárhozattól minket megszabadítson, s aki feltámadott, hogy igazságot és örök életet szerezzen számunkra. Bizonyára igaz, hogy ugyanez a kegyelem van számunkra az evangéliumban felajánlva, mindamelllett, mivel az úrvacsorában arról nagyobb bizonyosságot és teljesebb gyönyörűséget nyerünk, helyesen járunk el, mikor azt állítjuk, hogy ily gyümölcs abból származik számunkra.

11. A szentség állaga a Jézus Krisztus.

Mivel azonban Jézus Krisztus javai egyáltalán nem tartoznak ránk, ha megelőzőleg Ő a miénk nem lesz, szükséges, hogy első sorban Ő adassék nekünk az úrvacsorában avégből, hogy az említett dolgok valóban beteljesedjenek bennünk. Ez oknál fogva azt szoktam mondani, hogy a szentség anyaga és állaga (substantia) az Úr Jézus, s hatása a kegyelmi ajándékok és az áldások, melyeket közvetítése által nyerünk. Az úrvacsora hatása az, hogy számunkra megerősíti a megbékélést, amely Istennel szemben osztályrészünk az ő halála és szenvedése által; a mi lelkeink megmosattatása, melyet vére kihullásában nyerünk; az igazság, mely az ő engedelmisségében a miénk; egyszóval az üdvösség reménysége, melyet mindama munkákban nyerünk, amelyeket érettünk végezett. Aztán az állagnak ezekkel összekötetésben kell lennie, mert különben semmi sem lesz szilárd és bizonyos. Ebből azt következtetjük, hogy az úrvacsorában két dolog nyújtatik nekünk, ti. Jézus Krisztus, mint forrása és anyaga minden jónak, másodsor az ő halálának és szenvedésének hatása. Ezt jelentik azok a szavak is, amelyek abban nekünk mondattak. Mert miután azt rendelte, hogy együk a testét és igyuk a vérét, szavaihoz azt csatolja, hogy teste érettünk adatott és vére a mi bűneink megbocsátásáért öntetett ki. S ezzel ő elsősorban azt jelzi, hogy nem szabad pusztán csak részesülnünk testében és vérében más megfontolás nélkül, hanem avégből, hogy elvegyük azt a gyümölcsöt, amely reánk halálából és szenvedéséből származik; másrészt, hogy mi ily gyümölcs élvezetéig másként el nem juthatunk, hanem csak ha testében és vérében részesülünk, melyekből az számunkra létrejött.

12. Hogyan nevezetik a kenyér Krisztus testének s a bor Krisztus vérének?

Most már lassanként behatolunk abba a nehéz kérdésbe, amely miatt úgy a múltban, mint a jelenben annyi harcot vívtak, ti, hogy mint értendők azok a szavak, melyekben a kenyér Jézus Krisztus testének és a bor a vérének van nevezve. E kérdés minden nagyobb nehézség nélkül megoldható, ha nem tévesztjük szem elől azt az elvet, melyet az imént fektettem le alapul, hogy ti. mindaz, a haszon, mely az úrvacsorából ránk háramlik, megsemmisül, ha Jézus Krisztus nem adatik nekünk abban, mint aki mindennek állaga és alapja. Ha ezt egyszer megállapítottuk, minden kétely nélkül fogjuk vallani, hogy aki tagadja, hogy az úrvacsorában Jézus Krisztus valódi közöltetése van ajánlva nekünk, az nem művel egyebet, mint üres haszontalansággá teszi a szent sákramentumot, s oly kárhozatos istenkáromlássá, amely méltatlan arra is, hogy meghallgassuk.

13. Mi kívántatik meg avégből, hogy a Jézus Krisztusban éljünk?

Sőt, ha a Jézus Krisztussal való közösségre lépés célja az, hogy részt nyerjünk mindazon kegyelmi ajándékokból, melyeket nekünk a halálával szerzett, a megkívánt dolog nem csupán az, hogy lelkének legyünk részesei, hanem részesülnünk kell ember voltában is, amelyben minden engedelmisséget megadott Atyjának hogy eleget tegyen bűneinkért. Ámbár, helyesen szólva, az egyik a másik nélkül nem lehet. Mert mikor magát nekünk adja, ez azért történik,

hogy mi Őt teljesen birtokunkba vegyük. Ez oknál fogva, amint az van mondva, hogy az Ő lelke a mi életünk, úgy Ő maga saját szájával nyilatkoztatja ki, hogy a teste valóban étel és a vére valóban ital (Ján 6,55). Ha e szavak nem ok nélkül mondtak, ebből az következik, hogy mikor azt akarjuk, hogy életünk Krisztusban legyen, lelkünknek az ő testével és vérével kell táplálkoznia, mint sajátos táplálékkal. Ez világosan bizonyíttatik az úrvacsorában, mikor az mondatik a kenyérről, hogy vegyük és együk, s hogy ez az ő teste; a kehelyről pedig, hogy igyunk abból, mivel ez az ő vére. Ez kifejezetten a testről és vérről van mondva, hogy így megtanuljuk, hogy a mi lelki életünk állagát ott kell keresnünk.

14. A kenyér és a bor hogyan teste és vére a Jézus Krisztusnak?

Most, ha valaki azt kérdi tőlünk, hogy a kenyér vajon teste-e és a bor vére-é Krisztusnak, azt fogjuk felelni, hogy a kenyér és bor látható jegyek, melyek a testet és a vért jelképezik, de a testnek és vérenek neve azért van nekik adva, mivel mintegy eszközök, amelyek által az Úr Jézus azokat nekünk osztogatja. Ez a beszédmód és fajta nagyon megfelelő. Mivel ugyanis az a közösségre lépés, melybe a Krisztus testével jutunk, megfoghatatlan dolog, és pedig nemcsak szemünk előtt, hanem természetes érzésünk előtt is, itt láthatólag van az felmutatva előttünk. Erre nézve egy hasonló esetben igen alkalmas példánk van. Urunk, mikor a keresztségben látható megjelenést akart adni a Szentléleknek, galamb alakjában tette azt láthatóvá. Keresztelő János, mikor ezt a történetet elbeszéli, azt mondja, hogy látta a Szentlelket leszállani. Ha a dolgot alaposabban szemügyre vesszük, azt találjuk, hogy ő csupán a galambot látta, hiszen tudjuk, hogy a Szentlélek lényege szerint láthatatlan. Mindamellet tudván, hogy ez az ő látomása nem valami üres fantázia volt, hanem a Szentlélek jelenlétének biztos jegye, nem kétkedik azt mondani, hogy látta a Szentlelket, mivel az képességének megfelelő alakban jelent meg előtte.

15. A sákramentum látható jegyekkel van megjelenítve.

Éppen úgy áll a dolog azzal a közösséggel is, melybe mi az Úr Jézus testével és vérével lépünk. Oly lelki titok ez, amelyet szem meg nem láthat, sem emberi értelem meg nem foghat. Ezért látható jelekkel van kiábrázolva, amint erőtlenségünk kívánja, mindamellet azonban akképpen, hogy nem pusztá alakzat, hanem össze van kötve a dolog valóságával és állagával. Teljes joggal neveztetik hát a kenyér testnek, mivel nem csupán jelképezi, hanem egyúttal nyújtja is azt. Ezért bizonyára meg fogjuk engedni, hogy a Jézus Krisztus testének neve a kenyérré átvitetett, amennyiben az annak sákramentuma és jegye. De, hasonlólag hozzá tesszük, hogy az Úr sákramentumait nem szabad és nem lehet elválasztani valóságuktól és állaguktól. Különbséget tenni köztük a célból, hogy valaki össze ne zavarja őket, nemcsak jó és okos dolog, hanem minden tekintetben szükséges is; de szétválasztani őket azért, hogy egyiket a másik nélkül rendeljük, képtelenség.

16. Jézus Krisztus valóságos teste és vére egyedül hit által vehető.

Ezért, mikor a látható jegyet látjuk, meg kell fontolnunk, hogy ez mit jelképez és ki adta nekünk. A kenyér azért adatott nekünk, hogy előttünk a Jézus Krisztus testét jelképezze, azzal a paranccsal, hogy együk; adta pedig Isten, aki szilárd és változatlan igazság. Ha Isten nem csalhat, és nem hazudhat, ebből az következik, hogy mindazt, amit jelez, teljesíti. Szükséges tehát, hogy az úrvacsorában valóban Krisztus testét és vérével vegyük, mivel az Úr ott mind a kettővel való közösségünket jelképezi. Mert ha másként állna a dolog, mit jelentene az a kifejezés, mely szerint mi a kenyeret annak jeléül esszük s a bort annak jeléül, isszuk, hogy az

ő testet ételünk és a vére italunk, ha pusztán kenyeret és bort adna s a lelki vakságot, meghagyná? Nem hamis ismertető jegyek alatt rendeltetett volna-e akkor ez a szent titok?

17. A belső állag össze van kötve a látható jegyekkel.

Meg kell vallanunk most már, hogy ha a jelképezés, melyet Isten nekünk ad, valódi, a sákramentum belső állaga össze van kötve a külső jegyekkel, és amint a kenyeret kézzel osztogatják nekünk, úgy Krisztus teste is avégből közöltetik velünk, hogy részesei legyünk annak. Ha egyáltalán nem volna is más, volna okunk rá, hogy elégedettek legyünk, mikor azt halljuk, hogy a Jézus Krisztus az úrvacsorában testének és vérének saját állagát adja nekünk avégből, hogy azt teljesen birtokunkba vegyük s birtokunkba véve, részesüljünk minden javaiban. Mivel ugyanis Ő a mienk, Isten mindazon kincsei, melyek őbenne vannak összefoglalva, nekünk nyújtatnak, hogy a mieink legyenek. Így ha röviden meg akarjuk határozni az úrvacsora e hasznát, azt mondhatjuk, hogy abban Jézus Krisztus van nekünk ajánlva avégből, hogy Őt birtokunkba vegyük s benne elnyerjük mindazon jóknak teljességét, melyeket óhajthatunk, és hogy benne jó segítségünk van, amely megerősíti lelkiismeretünket abban a hitünkben, melynek benne kell lennie.

18. Az úrvacsora Isten iránt való kötelességünkre emlékeztet.

Az úrvacsora második gyümölcse az, hogy minket arra figyelmeztet és gerjeszt, hogy azokat a javakat, melyeket vettünk s naponta veszünk az Úr Jézustól, jobban megismerjük, s így neki megadjuk azt a dicséretet, amellyel neki tartozunk. Mert magunktól csodálatosan hanyagok vagyunk arra, hogy Istenünk jósága felett elmélkedjünk, ha az Úr fel nem ébreszt restségünkből, és nem hajt kötelességünk teljesítésére. S nem lehet tövis, amely jobban szúrhatna elevenünkbe, mint mikor – hogy úgy szóljak – látásra készíti szemünket és tapintásra kezünket, s világosan éreztet ily megbecsülhetetlen kincset velünk, hogy ti. saját állagával táplál. Ez az, amit jelezni akar, mikor azt parancsolja, hogy hirdessük halálát, míglen eljövend (1Kor 11, 26). Ha tehát oly szükséges dolog az üdvösségre, hogy azon jótétemények felett, melyeket Isten velünk tett, el ne tekintsünk, hanem szorgalmasan emlékezetünkbe idézzük őket, és másokkal szemben is magasztaljuk, és így egymást kölcsönösen építjük. Abban, másik kiváló hasznát látjuk az úrvacsorának, hogy megóv bennünket a hálátlanságtól, és nem engedi, hogy elfeledjük azt a jót, melyet velünk az Úr tett, mikor meghalt érettünk, hanem arra vezérel, hogy neki hálát adjunk, és mintegy nyilvános hitvallással tanúsítsuk, mennyire le vagyunk kötelezve vele szemben.

19. A sákramentum hathatós vezérlő a szent életre és a testvéri szeretetre.

A sákramentum harmadik haszna abban áll, hogy benne hathatós buzdítást nyerünk a szent életre, s kivált arra, hogy a szeretetet és a testvéri jóindulatot magunk között megőrizzük. Mivel ugyanis akkor leszünk Jézus Krisztus tagjai, mikor belé kebeleztetünk és vele, mint főnkkel, egyesülünk, a legokosabb dolog, hogy elsősorban az Ő tisztaságára és ártatlanságára hasonuljunk, és kiváltképpen oly szeretetet és egyetértést mutassunk egymás iránt, aminővel egy és ugyanazon testnek tagjai egymás iránt tartoznak. De hogy ezt a hasznat helyesen megértsük, nem kell azt gondolnunk, hogy Urunk a szívünket, egyedül külső jegyek által inti, gerjeszti és gyűjtja. Mert a fődolog az, hogy belül működik bennünk a Szentlélek által avégből, hogy hatást szerezzen rendeletének, melyet erre a célra szánt, mint eszközt, mely által munkáját bennünk végezni akarja. Ezért, amennyiben a Szentlélek ereje össze van kötve a sákramentumokkal, ha az ember illendően fogadja őket, van okunk a reménységre, hogy

azok jó eszköznek és segítségnek fognak bizonyulni arra, hogy a szent életben és kiváloag a szeretetben növekedjünk, és előre haladjunk.

20. Mit jelent a sákramentumot megfertőztetni?

Térjünk át a harmadik főpontra, melyet az értekezés kezdetén magunk elé tűztünk, ti. a törvényes használatra, mely abban áll, hogy az Úr rendelését tisztelettel megtartsuk. Mert mindaz, aki a szent sákramentumhoz megvetéssel, vagy nemtörődömséggel közelít, egyáltalán nem gondolva azzal, hogy az Úr hívásának engedelmeskedjék, helytelenül használja és visszaélve vele megfertőzteti azt. Márpedig azt, amit az Úr annyira megszentelt, megfertőztetni s beszennyezni túrhetetlen szentségtörés. Nem ok nélkül hirdet tehát Szent Pál oly súlyos kárhoztatást mindazokra, kik azt méltatlanul veszik. Mert ha sem égen, sem földön nincs nagyobb kincs és méltóság, mint az Úr teste és vére, akkor nem kis hiba, ha valaki hebehurgyán és kellő előkészület nélkül veszi azt. Ezért buzdít minket, hogy jól megpróbáljuk magunkat, ha azt akarjuk, hogy illendő módon éljünk azzal. Mikor megértjük, hogy e vizsgálatnak minőnek kell lennie, meg fogjuk tudni azt is, minő az a használat, amelyet keresünk.

21. Az önvizsgálat módja.

Itt nagyon vigyáznunk kell magunkra. Mert, míg egyrészt nem lehetünk elég szorgalmasak az önvizsgálatban, a szerint, amint az Úr rendeli, addig másrészt az álbölcs tudósok a szegény lelkiismereteket igen veszedelmes zavarba, vagy inkább borzasztó gyehennába döntötték, nem tudom minő vizsgálatot kívánva, amelynek nem volt lehetséges végére jutni. Hogy mindezekből a zavarokból kibontakozzunk, az egész vizsgálatot, amint már mondtam, az Úr rendeléséhez kell szabnunk, mint szabályhoz. Ez pedig, ha követjük, nem engedi, hogy tévedjünk. Ha ezt követjük, meg kell vizsgálnunk, vajon van-e bennünk igaz bűnbánat és igaz hit, a mi Urunk Jézus Krisztusban. Ez a két dolog oly szoros összeköttetésben áll egymással, hogy egyik a másik nélkül nem létezhetik.

22. Hogy Krisztus áldásaiban részt vehessünk, mindarról le kell mondanunk, ami a mienk.

Mert ha azt gondoljuk, hogy életünk a Krisztusba van elhelyezve, el kell ismernünk, hogy magunkban halottak vagyunk. Ha erőnket benne keressük, meg kell értenünk, hogy magunktól gyengék vagyunk. Ha azt véljük, hogy egész boldogságunk az ő kegyelmében van, át kell látnunk, hogy nélküle mily nagy a mi nyomorúságunk. Ha nyugodalmunk Őbenne van, kell, hogy magunkban csak lelkiismereti furdalást és nyugtalanságot érezzünk. Már pedig ily érzés nem létezhetik anélkül, hogy ne hozna létre egyrészt elégedetlenséget egész életünkkel szemben, másrészt aggodalmat és félelmet s végül vágyódást és szeretetet az igazság iránt. Mert az, aki ismeri bűnének rútságát, állapotának nyomorúságát, mivel elidegenült Istentől, úgy megszegyenül, hogy nagy bánatában elégedetlenkedni, magát kárhoztatni, nyögni és sóhajtani kényszerül. Sőt Isten ítélete azonnal jelentkezik és a bűnös lelkiismeretet csodálatos aggálllyal, gyötri, mivel azt látja, hogy nincs mód a menekvésre, s nincs szó, amit védelméül felhozhatna. Mikor nyomorúságunk ily megismerésével megkóstolhatjuk Isten jóságát, akkor menten vágyódunk arra, hogy életünket akarata szerint igazgassuk s egész előző életünket megtagadjuk, és így benne új teremtményekké legyünk.

23. A helyes úrvacsorázás kellékei.

Ha tehát helyesen akarunk részesülni az úrvacsorában, szükséges, hogy szívünk erős bizalmában egyedüli igazságunknak, életünknek és üdvösségünknek az Úr Jézust tartsuk, elfogadván és elvévén azokat az ígéreteket, melyeket ő bizonyos és szilárd ígéretnek gyanánt ad, ellentmondva másrészt minden ellenkező bizakodásnak, avégből, hogy bizalmunkat úgy magunkban, mint minden teremtményben elvesztve, teljesen benne nyugodjunk meg, és egyedül az ő kegyelmével elégedjünk meg. Mivel pedig ez mindaddig meg nem történhetik, míg meg nem ismerjük, mily szükséges, hogy segítségünkre jöjjön, fontos dolog, hogy szívünknek belsejét egészen áthassa nyomorúságunk fájó tudata, mely aztán éhezökké és szomjúhozókká tesz minket őutána. Ahhoz pedig, hogy jó étvágyunk legyen, nemcsak az szükséges, hogy gyomrunk üres legyen, hanem hogy jó állapotban legyen s arra is képes legyen, hogy táplálékát befogadja. Ebből az következik, hogy lelkünket az éhségnek kell gyötörnie és heves váagnak kell elfognia a megalégítettetés után, ha azt akarjuk, hogy jól megtalálja a táplálékot az Úr vacsorájában.

24. Az önmehtagadás szükséges.

Sőt meg kell jegyeznünk, hogy Jézus Krisztus után nem vágyódhatunk úgy, hogy egyúttal Isten igazságát is ne óhajtsuk, ami önmagunk mehtagadásában s az ő akaratával szemben való engedelmességben áll. Mert az nincsen rendjén, ha arra tartunk igényt, hogy Krisztus tagjai legyünk, de emellett minden szabadosságot megengedünk magunknak és feslett életet élünk. Mivel Krisztusban nincs más, mint tisztaság, jóság, mérséklet, igazság, alázatosság, és más ilyen erények. Ha tagjai akarunk lenni, távol kell tőlünk lennie a tisztátalanságnak, nagyralátásnak, hazugságnak és minden hasonló bűnnek. Mert e dolgokat vele össze nem vehetjük anélkül, hogy nagy igaztalanságot és gyalázatot ne követnénk el ellene. Mindig eszünkbe kell jutnia, hogy közte és a bűn között éppoly kevés a megegyezés, mint a világosság és a sötétség között. Igaz bűnbánatra tehát akkor jutunk el, ha arra törekszünk, hogy életünk Krisztus példájával egyező legyen.

25. A szeretet kiváltképpen szükséges.

Mindamellet, bár ennek általánosnak kell lennie életünk minden részében, különösen helye van a szeretetben, mivel minden egyéb erény felett ez van ajánlva ebben a sákramentumban, amely ok következtében az úrvacsora a szeretet kötelékének nevezetik. Mert amint a kenyér, mely ott a közös használatra van megszentelve, több magból akként van összevegyítve, hogy egyiket a másiktól többé el nem lehet választani, úgy nekünk is magunk között a feloldhatatlan barátság érzetével kell egyesülve lennünk. Mi több, mi ott Krisztus ugyanazon testét vesszük, hogy annak tagjaivá legyünk. Ha magunk között ellenséges érzületet és egyenetlenséget táplálunk, nem vagyunk azon, hogy Krisztus darabokra ne szakítsanak, és ebben a szentségtörésben éppen úgy vétkesek vagyunk, mintha mi cselekedtük volna azt. Egyáltalán nem szabad hát ahhoz merészen közelednünk, ha gyűlölséggel, vagy ellenséges indulattal viseltetünk valaki, főleg keresztyén ember iránt, ki az egyház kötelékébe tartozik. Ha teljesíteni akarjuk az Úr rendeletét, egészen más érzülettel kell viseltetnünk, azaz szájunkkal meg kell vallanunk és tanítanunk, hogy szabadítónknak mennyire adósai vagyunk, neki hálát kell adnunk, nemcsak abból a célból, hogy neve dicsértessék bennünk, hanem hogy másokat is építsünk és példánk által tanítsunk arra, amit tenni tartoznak.

26. Minden ember tökéletlen és feddést érdemlő.

Mivel azonban a földön nem lehetne oly embert találni, ki a hitben és szent életben annyira előrehaladt volna, hogy egyben, vagy másban még mindig ne volna benne elég gyengeség,

még utoljára az a veszély támadhatna, hogy több jó lelkiismeret megzavarodnék, ha meg nem előznők azt, s nem mérsékelnők azokat a parancsokat, melyeket úgy a hit, mint a bűnbánat tekintetében adtunk. Veszélyes tanítási mód tehát, amelyhez némelyek ragaszkodnak, mikor a szív tökéletes bizalmát és tökéletes bűnvallást követelnek, és kizárják mindazokat, kikben ezek meg nem találhatók. Mert mikor ezt teszik, kivétel nélkül mindenkit kizárnak. Hol, az az ember, aki azzal büszkélkedhetnék, hogy semmi bizalmatlanság nem mocskolja, be s egyáltalán nincs alávetve valami bűnnek, vagy erőtlenségnek? Isten gyermekeinek hite bizonyára olyan, hogy mindig alkalmunk van imádkozni, hogy az Úr jöjjön segítségére hitetlenségünknek. Mert betegségünk olyan, mely mélyen természetünkbe gyökerezett, s amelyből mindaddig nem gyógyulunk meg teljesen, míg a test börtönéből meg nem szabadulunk. Sőt a tiszta élet is, amelyben járnak, olyan, hogy minden nappal inkább van alkalmuk könnyögrésre, azért, hogy bűneik megbocsáttassanak, mint azért, hogy a tovább haladásra kegyelmet kérjenek. Jóllehet egyik többé, a másik kevésbé tökéletlen, mindamellert nincs egy sem, aki sok tekintetben hibás ne volna. Ekként az úrvacsora nemcsak hogy haszontalan volna mindenkire nézve, hanem veszélyes is, ha oly tiszta étellel s teljes hittel kellene ahhoz járulni, amely kívánni valót nem hagyyna fönn. Ellenkezik ez Urunk szándékával is, mivel nincs üdvösebb dolog, amit egyházának adott volna.

27. A tökéletlenségnek nem szabad a szabadulásba vetett reménységünket megingatnia.

Ennélfogva, ha tökéletlen hitet érzünk is magunkban s ha lelkiismeretünk nem oly tiszta is, hogy bennünket sok bűnnel ne vádolhatna, ennek nem kell minket akadályoznia abban, hogy az Úr szent asztalánál meg ne jelenjünk, csak az erőtlenség közepette érezzük szívünk belsejében, képmutatás és titkolózás nélkül, hogy a Jézus Krisztus üdvösségében reménykedünk és az evangélium szabálya szerint kívánunk élni. Világosan mondom, hogy képmutatás nélkül, mivel sokan vannak, kik haszontalan tetszelgéssel csalják meg magukat, s elhitetik magukkal, hogy elég ha ők elítélik bűneiket, bár mindig megmaradnak azokban, s legfeljebb csak azért hagyják el azokat egy időre, hogy aztán menten visszatérjenek hozzájuk. Az igazi bűnbánat erős és kitartó, és arra készlet, hogy a rosszal, amely bennünk van, ne csak egy napig, vagy egy hétig, hanem szüntelenül és vég nélkül harcoljunk.

28. A tökéletlenségek a hívőt inkább arra hajtják, hogy az úrvacsorával éljen.

Mikor nagy elégedetlenséget és gyűlölséget érzünk magunkban minden bűn iránt Isten félelméből kifolyólag, és vágyat a helyes élet után, hogy Urunknak teszünk, képesek leszünk az úrvacsorában való részvételre mindazon gyengeségek dacára is, melyeket testünkben viselünk. Sőt, ha nem lennénk gyengék, s nem volnánk alávetve a hitetlenségnek s a tökéletlen életnek, a sákramentum nem is válna hasznunkra, s oly dolog volna, amelynek rendelése teljesen felesleges. Mivel pedig Isten oly orvosságul adta azt, melynek erőtlenségünket segítenie, hitünket erősítenie, szeretetünket növelnie kell, s végül minket a szent életben előbbre kell vinnie, használata annál szükségesebb lesz ránk nézve, minél jobban érezzük, hogy betegség gyötör bennünket. S a tökéletlenségnek éppen nem szabad attól visszatartania minket. Mert ha az úrvacsorától való tartózkodás mentegetésére azt hozzuk fel, hogy a hitben és a szent életben még gyengék vagyunk, úgy teszünk mint az, az ember, aki azért vonakodik az orvosság bevitelétől, mivel beteg. Íme, a hit gyengeségének, melyet szívünkben érzünk s a tökéletlenségeknek, melyek életünkben vannak, minket arra kell figyelmeztetniük, hogy az Úr vacsorájához úgy járuljunk, mint ami azok gyógyítására kiváló eszköz. Csak ne jöjjünk oly szívvel, mely a hittől és a bűnbánattól teljesen üres. Ezek közül az első a szív belsejébe van rejtve, s ezért arról lelkiismeretünk tesz tanúságot Isten

előtt; a második cselekedetekben nyilvánul, s ezért kell, hogy valami módon életünkben mutatkozzék.

29. Az úrvacsorával való élés ideje. A gyakori úrvacsorázás illendő volta.

Ami az úrvacsorával való élés idejét illeti, nem lehet mindenkire nézve érvényes szabályt felállítani. Mert vannak néha különös körülmények, melyek mentik az embert, ha tartózkodik attól. Sőt nincs világos parancs, amely minden keresztyént kötelezne arra, hogy azzal minden napon, valamikor csak kiosztatik, éljen. Mindamellet, ha jobban megvizsgáljuk a célt, mely felé az Úr minket vezet, be fogjuk látni, hogy mindenesetre többször kell azzal élnünk, mint némelyek; mivel mennél jobban szorongat erőtlenségünk, annál inkább szükséges ahhoz gyakorta menekülni, amely képes minket erősíteni a hitben s tartozik elősegíteni a szent életben. Ennélfogva minden jó rendben levő egyházban annak a szokásnak kell lennie, hogy az úrvacsora annyiszor osztassék ki, ahányszor a nép képessége megengedi. S minden egyes hívőnek kötelessége a maga idején előkészülnie az úrvacsora elvételére, valahányszor azt a gyülekezetben kiosztják. Ha nincs valami nagy akadály, mely arra kényszerítené, hogy attól távol maradjon; jóllehet nincs világos parancsunk, amely az időt és a napot meghatározná számunkra, mégis elégnek kell lennie ránk nézve, ha tudjuk, hogy Urunk óhaja az volt, hogy vacsorájával gyakorta éljünk, különben nem ismerjük jól a hasznot, mely abból ránk származik.

30. Mily helytelenül járunk el, ha az úrvacsorától könnyelműségből maradunk távol! Tartózkodás saját méltatlanságunk miatt.

A mentségek, melyeket némelyek felhoznak, felettébb haszontalanok. Az egyik azt hozza fel, hogy nem tartja magát méltónak, s ez ürügy alatt egész évben távol marad, míg mások nem elégedve meg saját méltatlanságuk szemléletével, azt emlegetik, hogy nem tudnak úrvacsorázni oly egyénekkel, akiket kellő előkészület híján látnak a szent asztalhoz járulni. Megint mások azt gondolják, hogy az úrvacsorával való gyakori élés felesleges, mivel ha egyszer elvevők a Jézus Krisztust, nincs ok, amiért az elvétel után oly hamarosan visszaforduljunk. Azt kérdezem elsősorban azoktól, kik méltatlanságukkal leplezik magukat, hogy lelkiismeretük, mint képes megmaradni több mint egy éven át oly nyomorult állapotban, hogy egyenesen Istenhez imádkozni sem merészelnek. Mert ezek meg fogják vallani, hogy vakmerőség Istenhez atyánk gyanánt könyörögni, ha nem vagyunk Jézus Krisztus tagjai. Pedig ezek nem lehetünk, ha az úrvacsora állaga és valósága el nem végeztetik bennünk. Ha az igazság birtokunkban van, erősebb ok által vagyunk képesek elvenni a jegyet. Láthatjuk, hogy aki az úrvacsora vétele alól kivonja magát, mint méltatlan; számúzi magát Isten imádásából is. Nem gondolom, hogy azokat a lelkiismereteket erőltetni kellene, ha valamely aggály gyötri őket, mely aggályt, azt sem tudva hogyan, maguk támasztottak magukban, sőt inkább azt tanácslom, hogy vározzanak addig, míg az Úr meg nem menti őket. Hasonlóképpen, ha elfogadható, törvényes, gátló ok forog fenn, nem tagadom, hogy a halasztás nem gáncsolható. Csupán arra akarok rámutatni, hogy senkinek sem szabad hosszú időn át megelégedni azzal, hogy az úrvacsorától méltatlansága alapján tartja magát távol. Mert aki így cselekszik, megfosztja magát az egyházzal való közösségtől, melyben minden jóllétünk rejlik. Sőt inkább küzdelembe kell bocsátkoznia mindazokkal az akadályokkal, melyeket az ördög taszít útjába, hogy ki ne legyen zárva ily nagy jóból s következésképpen mindazokból a kegyelmi ajándékokból, melyeknek elvesztése amannak elvesztéséből következik.

31. Tartózkodás mások állítólagos méltatlansága miatt.

A második csoport némileg kedvezőbb színben tűnik fel. Mert ezeknek érve az, hogyha nem szabad közösen kenyeret ennünk azokkal, kik magukat testvéreknek nevezik, de feslett és gonosz életet folytatnak, sokkal nyomósabb ok van arra, hogy az Úrnak ama kenyerében óvakodjunk közösségre lépni velük, amely azért szenteltetett meg, hogy jelképezze és osztogassa nekünk a Krisztus testét. A felelet azonban nem nagyon nehéz. Mert nem minden egyes hívőnek feladata, hogy ítéljen és döntsön, hogy azt bocsássa az Úr asztalához, azt űzze el, akit jónak lát, mivel ez az előjog általában az egyházat illeti meg, vagy inkább a lelkipásztort az éltebbségekkel egyetemben, kiknek az egyház kormányzatában oldala mellett kell állniuk. Szent Pál ugyanis nem parancsolja, hogy ki-ki mást vizsgáljon meg, hanem, hogy mindenki magamagát vizsgálja meg. Igaz ugyan, hogy kötelességünk figyelmeztetni mindazokat, akik rendetlenül élnek és ha ránk nem hallgatnak, értesíteni kell a lelkipásztort is, hogy az illetővel szemben az egyház tekintélyével járjon el, de arra, hogy az ember a gonoszok társaságától visszavonuljon, nem megfelelő eszköz, ha az egyházzal való közösséget tépjük széjjel. Sőt igen gyakran megtörténhetik, hogy a bűnök nem annyira cégeresek, hogy az ember egész a kiközösítésig mehetne. Mert bár a lelkipásztor némely embert szívében méltatlannak ítél, mindamellett nincs hatalma ezt kimondani és az illetőt az úrvacsorától eltiltani, ha egyházi ítélet által meg nem győzheti őt. Az ily esetben nincs más orvosságunk, mint az, hogy Istenhez imádkozunk és kérjük őt, hogy egyházát mind jobban és jobban szabadítsa meg a botránkozásoktól és az, hogy várakozunk az utolsó napra, mikor a polyva egészen ki lesz választva a tiszta búzából.

32. Arról a védekezésről, hogy, ha egyszer vettük Krisztust, nem szükséges gyakran visszatérni, hogy őt vegyük.

A harmadik csoportnál az igazságnak látszata sincs meg. Mivel ez a lelki kenyér nem azért adatott nekünk, hogy azzal egyszerre jóllakjunk, hanem inkább azért, hogy mikor valamennyire megízleltük édességét, többet is kívánjunk belőle, s valahányszor csak kínálják, mindig éljünk vele. Azt már fentebb megmagyaráztuk, hogy mindaddig, míg e földi életben bolyongunk, Krisztus velünk soha akként nem közöltetik, hogy lelkeink vele teljesen megelégedjenek, hanem Ő ránk nézve állandó táplálék akar lenni.

33. Negyedik főfelosztás. Tévedések [tévelyek] az úrvacsora körül.

Hogy a negyedik főpontra térjünk: az ördög, tudva, hogy Urunk semmi hasznosabb dolgot nem hagyott egyházára, mint ezt a sákramentumot, szokásához képest kezdettől fogva azon volt, hogy tévedésekkel (tévelyekkel) és babonákkal szennyezze be, hatását megrontsa és tönkretégye, és ezt a vállalkozását nem szünt meg üzni egész addig, míg az Úr rendelését teljesen föl nem forgatá, s hazug hiábavalósággá nem változtatá. Nem szándékom megírni, hogy minden egyes visszaélés mely korban keletkezett és mely időben növekedett; rám nézve elég lesz, ha fő pontonként feljegyzem a tévedéseket, (tévelyeket), melyeket az ördög hozott be, s amelyektől óvakodnunk kell, ha az Úr vacsoráját épségben akarjuk megőrizni.

34. Első tévedés. (tévely).

Az első tévedés ez. Mivel az Úr az Ő vacsoráját abból a célból adta nekünk, hogy szétosztván közöttünk tanúságot tegyen előttünk arról, hogy részt véve testéből, részt nyerünk abból az áldozatból is, melyet a kereszten hozott Atyjának, Istennek, hogy bűneinkért megengesztelje s eleget tegyen, az emberek saját fejükből éppen ellenkezőleg azt találták ki, hogy az úrvacsora áldozat, amely által Istentől bűneink bocsánatát nyerhetjük. Ez oly

szentségtörés, amelyet sehogyan sem lehet túrni. Mert ha mi az Úr Jézus halálát nem tekintjük egyetlen áldozatnak, amely által Ő kiengesztelt bennünket az Atyával, eltörölve minden bűnt, amelyért majdan ítélete alá estünk volna, ez áldozatnak erejét elveszjük. Ha nem valljuk, hogy Jézus Krisztus egyedüli áldozó, vagy mint közönségesen nevezzük pap, akinek közbenjárása által jutottunk az Atya kegyelmébe, megfosztjuk tiszteletétől s nagy igazságtalanságot követünk el vele szemben.

35. A sákramentum nem áldozat.

Az a vélemény, hogy az úrvacsora áldozat, Krisztus áldozatának értékéből von le, s ezért kárhóztatandó és ördögi. Az pedig, hogy valóban levon annak értékéből, általánosan ismert dolog. Mert, hogyan egyeztethetnők össze azt a két állítást, hogy Jézus Krisztus a halálával áldozatot mutatott be Atyjának, amely által egyszerre mindannyiunk számára megszerzé a bocsánatot és kegyelmet bűneinkért, és hogy naponként föl kell Őt áldozni avégből, hogy elnyerhessük, amit egyedül a halálában kell keresnünk? E tévedés kezdetben nem volt ily túlságos, lassan-lassan növekedett, s végül jelen állapotába jutott. Először abban mutatkozott, hogy a régi atyák az úrvacsorát áldozatnak mondták. De ők okul azt adják, hogy a Jézus Krisztus halála van abban jelképezve. Ezért kifejezésük arra mutat, hogy ez az elnevezés csupán azért adatott az úrvacsorának, mivel amaz egyetlen áldozatnak emléke, amelynél teljesen meg kell állapodnunk. Mindemellett a régi egyház szokását nem tudom védelmezni. Testmozgással és cselekvési formával valami áldozatot ábrázoltak ki, mintegy ugyanazt a szertartást, mely már az ótestamentumban meg volt, azzal a különbséggel, hogy a barom helyett kenyert alkalmaztak áldozati tárgyal. Mivel ez az eljárás nagyon közelít a zsidósághoz és az Úr intézkedésének, nem felel meg, nem helyeslem. Mert az ószövetségben, az alakzatok idejében az Úr ily szertartásokat rendelt, míg az áldozat egyszülött Fiának testében meg nem történt, mely áldozat azoknak teljesevése volt. Amióta ez elvégeztetett, nincs más hátra, mint hogy annak közöltetését vegyük és így fölösleges tovább is ábrázolni azt.

36. Az úrvacsorában a kenyér arra van rendelve, hogy magunkhoz vegyük s nem arra, hogy fölálldozzuk. A mise tévelygései.

Ilyen jelentése van annak a rendeletnek, amelyet Jézus Krisztus hagyott nekünk, hogy ti. ne áldozunk, hanem vegyük és együk azt, ami már fölálldoztatott. Mégis, bár bizonyos erőtlenség nyilatkozott az ily megtartásban, arról az istentelenségről mégsem volt szó, amely azóta járult a dologhoz. Mert mindazt, ami Krisztus halálának volt sajátja, hogy ti. Istennek eleget tett bűneinkért és így kiengesztelt vele, átvitték a misére. Sőt Jézus Krisztus tisztét is, hogy ti. Istennek áldoz és áldozatot mutatva be, közbenjár, hogy kegyelmet és bocsánatot szerezzen bűneinkre, azokra ruházták, akiket a nép papoknak nevezett.

37. A mise-áldozat védelmének megkísérlése.

Nem akarom elhallgatni azokat a magyarázatokat, melyeket e tekintetben hoznak föl az igazság ellenségei. Azt mondják, hogy a mise nem új áldozat, hanem csupán alkalmazása amaz egyetlen áldozatnak, amelyről beszéltünk. Jóllehet némi helyes látszatot adnak a dolognak, mikor így beszélnek, védekezésük mégis tisztára fecsegés. Mert nem csupán az van mondva, hogy Krisztus áldozata egy, hanem az is, hogy azt ismételni nem szabad, mivel hatása örökké tart. Nem mondatott, hogy Krisztus egyszer avégből áldoztatott föl az Atyának, hogy közbenjárásának erejét reánk alkalmazzák. Hanem az mondatott, hogy belépett a mennyei szentek-szentébe, s hogy ott megjelenésével és közbenjárásával Istent kiengesztelte.

Ami halála érdemének ránk való alkalmazását illeti, hogy annak gyümölcsét elvegyük, ez nem oly módon történik, mint a pópás egyházban gondolták, hanem midőn az evangélium üzenetét úgy vesszük, amint azoknak a szolgálóknak igehirdetése által van bizonyítva, kiket az Úr rendelt mintegy követőiül és pecsételt meg a sákramentumok által.

38. A mise utálatosságával egybekötött tévelyek.

Az egész nép felfogása, melyet az összes tudósok és prelátusok helyeselnek, az, hogy ha valaki misét hallgat, vagy mondat, oly szolgálatot teljesít, amely Istennél kegyelmet és igazságot érdemel. Mi azt mondjuk, hogy ha az úrvacsorának valami hasznát akarjuk élvezni, nem kell semmit oda vinnünk a magunkéból, hogy megérdemeljük, amit keresünk, hanem egyedül el kell fogadnunk hittel azt a kegyelmet, amely ott számunkra megjelenik, s amely nem a sákramentumban székel, hanem Jézus Krisztus keresztségéhez utasít minket, mivel onnét származik. Íme, láthatjuk, hogy az úrvacsora igaz megértésével nincs ellentétebb dolog, mint ha belőle áldozatot csinálunk, amely minket elfordít attól, hogy Krisztus halálát egyedüli áldozatul elismerjük, amelynek ereje örökké tart. Ha ezt jól megértettük, ki fog tűnni, hogy minden oly mise, amelyben nincs oly közösség, aminőt az Úr rendelt, csak istenkáromlás. Mert az Úr nem rendelte, hogy egyetlen pap, miután áldozatát meghozta, külön vonuljon, hanem azt akarta, hogy a szentség kiosztassék a gyülekezetben, amaz első vacsorának példájára, amelyet ő hajtott végre tanítványaival. Miután azonban ezt az átkozott vélekedést kovácsolták, ebből mintegy örvény, az a szerencsétlen szokás jött létre, hogy a nép megelégszik azzal, ha jelen van a misénél, hogy annak érdekében részesüljön, ami történik, s tartózkodik az úrvacsorától, és pedig azért, mivel a pap azzal dicsekszik, hogy áldozatát mindenkiért, de legfőképpen a jelenlevőkért mutatja be. Nem szólok azokról a visszaélésekről, melyek oly képtelenek, hogy említést sem érdemelnek, aminők például, hogy minden szentnek misét osztanak, s ami az Úr vacsorájáról van mondva, átviszik szent Vilmosra, Valterra, hogy a misékkal rendszeres adás-vevési vásárt üznek, s más egyéb kárhózas dolgokról, melyeket az áldozat szó okozott.

39. Transsubstantiatio. (Átlényegülés.)

A második tévelygés, melyet a sátán hintett, hogy megrontsa ezt a szent titokzatot, annak koholásában és feltalálásában állott, hogy a megszentelés szándékával elmondott szavak után a kenyér Krisztus testévé s a bor a vérévé lényegül át. Ez a hazugság első sorban semmi alapra nem támaszkodhatik az Írásban és semmi mellette tanúságot nem tesz a régi egyházból és – ami még több – semmiképpen meg nem egyeztethető s fenn nem tartható az Úr Igéjével. Mikor Krisztus a kenyérré mutatva testének nevezi azt, nem nagyon erőltetett megjegyzés-e azt mondani, hogy a kenyér megsemmisült, és helyébe Krisztus teste lépett? Itt azonban nincs ok úgy vitázni a dologról, mint valami bizonytalan tárgyról, mivel az igazság elég világos, hogy ezt a képtelenséget megcáfolja. Figyelmen kívül hagyom a számtalan bizonyítékot, amely úgy a Szentírásban, mint a régi atyáknál lelhető, ahol a sákramentum kenyérnek nevezetik. Én csupán azt mondom, hogy a sákramentum kívánja, hogy a kenyér anyaga a test látható jegyül megmaradjon.

40. A szentség természeténél fogva a látható jegy állagának meg kell maradnia.

Mert általános szabály minden sákramentumra nézve, hogy a jegyeknek, amelyeket látunk, bizonyos megegyezést kell mutatniuk azzal a lelki dologgal, amely bennük ki van ábrázolva. Így, miként a keresztségben bizonyosokká leszünk lelkünk megmosattatásáról, mivel mintegy tanúságul van adva a víz, mely testünknek szennyét megtisztítja, úgy szükséges, hogy az

úrvacsorában meglegyen a kenyér anyaga annak bizonyítására, hogy Krisztus teste a mi eledelünk. Mert egyébként pusztán a fehér szín hogyan jelképezhetné előttünk ezt? Világosan látjuk tehát, hogy az egész jelképezés, amelyet az Úr akart adni nekünk, hogy gyengeségünkhöz leereszkedjék, elveszne, ha a kenyér, kenyér nem maradna. A szavak, melyeket Urunk használ, azt jelentik, mintha ezt mondaná: Éppen úgy, mint az emberi testet az tartja fenn és táplálja, ha kenyeret eszik, az én testem lelki táplálék, amely a lelkeket élteti. Sőt mi lenne azzal a másik hasonlattal, amelyet Szent Pál használ? Amint több búzaszem vegyül össze, hogy egy kenyeret alkosson, úgy szükséges, hogy mi is egyesüljünk, mivel egy kenyérben részesülünk. Ha pusztán fehérség volna állag nélkül, nem volna-e gúnyolódás így beszélni? Ennél fogva, kétség nélkül azt a következtetést vonjuk le, hogy ez az átlényegülés az ördög találmánya az úrvacsora igazságának megrontására.

41. Az a vélekedés, hogy Krisztus az úrvacsorában testileg jelen van, téves.

Ebből a képzelődésből, több egyéb balgaság is eredt. Adná Isten, hogy ezek csupán balgaságok s ne durva istenkáromlások volnának! Mert nem tudom én, minő testi jelenléte képzeltek el, s azt gondolták, hogy a Jézus Krisztus Isten - és ember - voltában hozzá van csatolva ehhez a fehérséghez, nem is véve figyelembe azokat a képtelenségeket, amelyek ebből következnek. Jóllehet a Sorbonne régi tudósai sokkal finomabban vitáztak arról, hogy a test és vér, mint van összekötve e jegyekkel, mégsem lehet tagadni, hogy ezt a véleményt a pápás egyházban kicsinyek és nagyok egyaránt elfogadták, s hogy még ma is kegyetlenül fenntartják tüzzel-vassal: hogy Jézus Krisztust a jegyek tartalmazzák, és Őt azokban kell keresni. S hogy ez állítást fenntarthatassuk, el kell ismernünk, hogy Krisztus teste vagy végtelen, vagy különböző helyeken lehet. S ha az ember ezt mondja, végül eljut addig a pontig, hogy az egyáltalán nem különbözik valami fantomtól. Ha az ember oly jelenléte akar felállítani, mely által Krisztus teste a jegy belsejébe záratik, ez nem csupán ábránd, hanem kárhuzatos tévelygés is, amely Krisztus dicsőségével ellentétben áll és ledönti azt, amit az Ő emberi természetéről kell tartanunk. Mert a Szentírás minket mindig arra tanít, hogy amint az Úr Jézus a földön magára vevé embervoltunkat, úgy az égbe is emelé azt, kivéve a halandó állapot alól, de természetében meg nem változtatva.

42. Megváltónk teste az égben ugyanaz, mint ami a földön volt.

Ha az Úr ember-voltáról beszélünk, két dolgot kell figyelembe vennünk, hogy ti. a természet valóságát se vegyük el, de amellet dicsőséges állapotát se kisebbítsük. Hogy ezt tehesük, mindig a magasságba kell felemelnünk gondolatainkat, és Megváltónkat odafenn keresni. Mert ha Őt e világ romlandó dolgai közé helyezzük, eltekintve attól, hogy azt, amit a Szentírás az ő emberi természetéről mond, lerontjuk, megsemmisítjük felmenetele dicsőségét is. Mivel azonban ezt a tárgyat mások bővebben kifejtették, ismét tovább megyek. Csupán azt akarom futólag megjegyezni, hogy Krisztust képzelődés útján a kenyérbe és borba bezárni, vagy azokkal oly módon összekapcsolni, hogy értelmünk anélkül, hogy az égre tekintene, csupán a kenyérben és borban gyönyörködjék, ördögi ábrándozás. Erről a tárgyról még egyebütt is fogunk szólni.

43. Egyéb tévelyek, melyek a képzelt testi jelenléteből származnak.

Ez a fonák vélemény, mikor egyszer elfogadták, sok más babonát is létrehozott. Mindenek között elsősorban a testi imádást, ami tisztára bálványimádás. Mert mikor az úrvacsora kenyere előtt leborulnak és Krisztust úgy imádják, mintha abban volna, bálványt állítanak a sákramentum helyére. Nincs rendeletünk, hogy imádjuk, hanem hogy vegyük és együk a

kenyeret. Nem kellett volna oly vakmerően megkísérelni azt. Sőt a régi egyházban állandó gyakorlat volt, hogy mielőtt az úrvacsorát kiosztották, ünnepélyesen buzdították a hívőket, hogy szíveiket a magasságba emeljék, azt akarván ezzel jelezni, hogy ha Jézus Krisztust helyesen akarják imádni, nem szabad megállapodniuk a látható jegynél. Nincs azonban hosszas vitára szükség, ha jól megértettük a valóság jelenlétét és összeköttetését a jeggyel (amelyről beszéltünk s ezután is fogunk beszélni). Ugyanebből a forrásból más fajtájú babonák is származtak, ilyenek pl., hogy a sákramentumot évente egyszer díszes menetben viszik az utcákon, hogy máskor sátrát állítanak neki, hogy egész éven át szekrényben őrzik, hogy úgy mulattassák azzal a népet, mintha Isten volna. Mivel mindezt nemcsak Isten Igéje nélkül találták ki, hanem egyenesen az úrvacsora intézményének ellenére, szükséges, hogy minden keresztyén elvesse az efféle haszontalanságokat.

44. Miért veszik a pápisták az úrvacsorát csupán egyszer évente?

Rámutattunk, hogy a pápás egyházban honnét származott az a szerencsétlenség, hogy a nép egész éven át tartózkodik az úrvacsorától. Mivel azt tartja, hogy az úrvacsora áldozat, melyet egy ember mutat be mindenekért. Sőt még, mikor arról van is szó, hogy a hívő egyszer egy évben éljen vacsorával, nyomorultul szét van az tépve, s mintegy darabokra van szaggatva. Mert ahelyett, hogy a népnek a bor sákramentumát is kiosztanák, elhítetik vele, hogy a vacsorának az egyik felével is meg kell elégedni. Ekként a szegény hívők gonoszul ki vannak játszva a kegyelemből, melyet az Úr számukra készített. Mert ha nem kis jótétemény az, hogy tápláltatásunkra az Úr vérében részesülünk, igen nagy kegyetlenség azt elragadni azoktól, akiket megillet. Ebből láthatjuk, hogy a pápa minő vakmerő bátorsággal hajtotta zsarnoksága alá az egyházat, amint egyszer az uralmat elfoglalta.

45. A pápa azok alól az általános szabályok alól, melyeket Urunk adott, kivételeket tett.

Urunk, miután azt parancsolá tanítványainak, hogy egyenek a kenyérből, amely testében megszenteltetett, mikor a kehelyhez ér, nem mondja egyszerűen: "igyátok", hanem világosan azt csatolja szavaihoz, hogy mindenki igyék, abból. Kívánhatunk-e ennél világosabb dolgot? Azt mondja, hogy együk a kenyeret anélkül, hogy általános kifejezést használna. Azt mondja, hogy a kehelyből mindnyájan igyunk! Honnét származik ez a különbség, ha nem onnét, hogy az ördög eme gonoszágát meg akarta előzni? S a pápa kevélysége mégis akkora, hogy azt meri mondani: "Ne igyatok mindnyájan!" s annak bebizonyítására, hogy Ő az Istennél is bölcsőbb, azt hozza fel, hogy a papnak valaminő előjoggal kell bírnia a nép felett, hogy így az áldozári méltóság tisztességben részesüljön. Mintha bizony a mi Urunk nem eléggé figyelt volna arra, hogy egyiknek mint kell különböznie a másiktól! Sőt, felhozza azokat a veszélyeket is, melyek abból származhatnának, ha a kehely mindenkinek kiosztatnék. Megtörténhetik, hogy néha egy pár csepp elhull. Mintha bizony a mi Urunk ezt előre nem látta volna! Nem egészen nyílt vádolása-e ez Istennek, hogy azt a rendet, amelyet tartania kellett volna, összezavarta és népét minden ok nélkül veszedelembé döntötte?

46. A kehely visszatartásának helytelen okai.

Annak kimutatására, hogy ebben a változtatásban nincs nagy illetlenség, arra figyelmeztet, hogy egy szín alatt az egész össze van foglalva, amennyiben a test nem választható el a vértől. Mintha bizony Urunk ok nélkül választotta volna el a kettőt egymástól. Mert ha a részek közül akármelyiket, mint feleslegest, mellőzhetjük, balgaság volt azokat külön-külön ajánlani. Ezek közül a cimborák közül némelyek látva, hogy ezt az istenkáromlást fenntartani szemérmertlenség, másként akarták leplezni a dolgot. Azt mondják, hogy Jézus Krisztus,

mikor a sákramentumot rendelte, csupán apostolaihoz beszélt, kiket a papi rendbe állított. Mit válaszolnak azonban ezek arra, amit Szent Pál mondott, hogy ti. Ő az egész keresztyén népnek adta azt, amit az Úrtól vett, azaz, hogy mindenki egyék a kenyérből és igyék a pohárból. Azonkívül, kijelentette meg nekik, hogy Urunk az Ő apostolainak az úrvacsorát, mint papoknak adta? Mert a szavak éppen ellenkezőt mondanak, mikor azt parancsolja nekik, hogy az Ő példája szerint cselekedjenek (Luk 22, 19). Ezért szabályt ad nekik, amelyet állandóan meg akar tartatni egyházában. Aminthogy hajdanában meg is tartották azt egészen az Antikrisztusig, ki a zsarnokságot elnyervén, nyíltan Isten s az Ő igazsága ellen szegezte szarvait, hogy azt egészen megsemmisítse. Látjuk tehát, hogy türhetetlen gonoszság, ha valaki ekként szétválasztja és elszaggatja a sákramentumot, elkülönítve azokat a részeket, melyeket Isten kapcsolt egybe.

47. A pápa mókázása az úrvacsora tekintetében.

Hogy végére jussunk a dolognak, egy fejezetbe foglaljuk össze mindazt, amit egyébként külön kellene vizsgálat alá venni. A főhiba abban rejlik, hogy az ördög azt a gyakorlatot hozta be, az úrvacsora minden tanítás nélkül szolgáltatassék ki s a tanítás részben gyermekes és haszontalan, részben egyúttal veszedelmes szertartásokkal helyettesítette, amiből aztán sok baj származott. Így történik, hogy a mise, melyet a pápás egyházban az úrvacsora gyanánt tartanak, ha jól meg akarjuk határozni, nem más, mint majmolás és bohóckodás. Majmolásnak nevezem, mivel az Úr vacsoráját ott minden ész nélkül utánozzák, éppen mint a majom, amely hebehurgyán és ítélőképesség nélkül követi, amit lát.

48. Az igének mindig együtt kell járnia a sákramentummal.

A legfőbb dolog, amit az Úr parancsolt, az, hogy az úrvacsorát igaz megértéssel osszuk ki. Ebből az következik, hogy a tanításnak lényeges szerepe van. Ha ezt elvetjük, nem marad más, mint a hideg és hatástalan szertartás. S ezt nemcsak a szentírás mutatja, hanem tanúsítják a pápa kánonai is egy oly helyen, amelyet Szent Ágoston idéz (Tract. 80. in Joan.), ahol azt kérdezi: "Mi a keresztség vize Ige nélkül, ha nem romlandó elem?" "Az Igén pedig" – mint menten hozzáteszi – "nem a hirdetett, hanem a megértett Igét értem." Mindezzel arra mutat, hogy a sákramentumok erejüket az Igétől nyerik, amidőn az érthetően hirdettetik. Enélkül, nem méltók a sákramentum névre. A misében pedig nemcsak hogy semmi érthető tudomány nincs, hanem inkább azt gondolják, hogy az egész szent titok el van rontva, ha nem suttogva tesznek s mondanak mindent avégből, hogy a hallgatók mit se értsenek. Ezért megszentelésük nem egyéb, mint szemfényvesztés, mivel azt gondolják, hogy ha szemfényvesztők módjára mormognak s mindenféle hókuszpókuszt csinálnak, ezzel Krisztust a kezeik közé való leszállásra kényszerítik. Látjuk tehát, hogy a mise, mely így van rendelve, a Krisztus vacsorájának inkább világos megfertőztetése, mint megtartása, mivel az úrvacsorának sajátos és legfőbb záloga belőle hiányzik, ti., hogy a szent titok a nép előtt jól megmagyaráztassék és az ígéretek világosan elmondassanak, midőn e helyett csupán egy pap mormogja halkan, félreállva és értelem nélkül azokat. Bohóckodásnak nevezem ezt, mivel a mozdulatok és arckifejezések jobban illenek valami bohózatához, mint oly szent titokhoz, minő az Úr szent vacsorája.

49. A régi törvény szertartásai mire szolgáltak? A pápistákéi megrovandók.

Mindenesetre igaz, hogy az ótestamentumi áldozatok nagyobb dísszel és több szertartással mentek végbe. Mivel azonban azoknak az áldozatoknak jó jelentésük volt, és minden arra szolgált, hogy a népet oktassa és ébressze a kegyességre, azt kell mondanunk, hogy nagyon

távol álltak a mai áldozatoktól, melyeknek nincs egyéb céljuk, minthogy a népet minden haszon nélkül gyönyörködtessék. Mivel a misések az ószövetségnek eme példáját hozzák fel szertartásaik védelmére, meg kell figyelniük, minő különbség van aközött, amit ezek művelnek, és amit Isten Izráel népének parancsolt. Ha csupán arról volna is szó, hogy az, amit akkor tartottak, az Úr parancsán alapult, s megfordítva, hogy minden mostani könnyelmű áldozatuk csupán emberi alapokra van helyezve, még mindig elég nagy különbség volna. Nekünk azonban sokkal több okunk van, hogy gáncsoljuk azokat.

50. A zsidó ceremóniák bizonyos cél szolgálatában állottak és utánczásuk képtelenség.

Urunk, ugyanis nem ok nélkül rendelte egy korszakra nézve a zsidó alakot, tudva, hogy eljő a nap, mely annak véget vet és erejét veszi. Mivel ugyanis még nem adta meg a tudomány ilyen világosságát, azt akarta, hogy a nép inkább az alakzatokban gyakorolja magát, s azokban nyerjen kárpótlást azért, aminek egyebütt hiányát érezte. Amióta azonban Jézus Krisztus testben megjelent, mivel a tudomány fénye kigyúlt, az alakzatok erejükből veszítettek. Ha egyszer birtokunkban van a test, el kell hagynunk az árnyékokat. Mert ha vissza akarunk menni azokhoz a szertartásokhoz, amelyek megszűntek, mintegy helyre állítjuk a templom függönyét, melyet Jézus Krisztus halála kettészakított, és ennyiben az evangélium világosságát elhomályosítjuk.

Ebből látjuk, hogy a misében szereplő tömérdek szertartás a zsidóskodás oly formája, mely a keresztyénséggel teljesen ellentétben áll. Nem tartom elítélendőnek az oly szertartásokat, melyek a köztisztesség és rend szolgálatában állanak és a sákramentum iránt való tiszteletet gyarapítják, feltéve, ha józan és illendő alakban jelentkeznek. Ily végtelen és határtalan örvényt azonban, amely hozzá ezernyi babonát hozott létre s a népet mintegy butaságba döntötte anélkül, hogy valami épülést is hozott volna, nem lehet tűrni.

51. A mi Urunk halála és szenvedése tökéletes és egyetlen áldozat.

Ebből látható az a különbség is, melynek a pápisták, és azok közt kell lennie, kiknek Isten az Ő igazsága megértését ajándékozta. Mert az utóbbiak nem kételkedhetnek abban, hogy kárhuzatos szentségtörés, ha valaki azt gondolja, hogy a mise oly áldozat, mely bűnbocsánatot szerez nekünk, vagy inkább, hogy a pap mintegy közbenjáró, hogy Krisztus halálának és szenvedésének érdemét mindazokra alkalmazza, akik miséjét megveszik, vagy annál jelen vannak, vagy áhítatot éreznek iránta. Ellenkezőleg, arra a következtetésre jutnak, hogy az Úr halála és szenvedése az egyetlen áldozat, amellyel ő Isten haragjának eleget tett és számunkra örökké tartó igazságot szerzett; aztán, hogy az Úr Jézus a mennyei szentélybe azért lépett be, hogy helyettünk megjelenvén, áldozatának erejével közbenjárjon. Sőt kész örömmel meg fogják engedni, hogy az ő halálának jótéteménye az Úrvacsorában velünk közöltetik, és pedig nem a cselekmény érdeméért, hanem az ígéretekért, amelyek számunkra adatnak, ha hittel fogadjuk azokat. Másodszor semmiképpen el nem fogadják, hogy a kenyér Krisztus testévé, a bor vérévé lényegült át, hanem állandóan meg kell maradniuk amellet, hogy a látható jegyek valódi állagukat megtartják, hogy azt a lelki igazságot jelképezzék előttünk, amelyről szólottunk. Harmadszor bizonyosnak kell tartaniuk, hogy az Úr valóban megadja az úrvacsorában mindazt, amit ábrázol, s következésképpen valóban vesszük a Jézus Krisztus testét és vérét. Mindamellet nem fogják keresni Őt, mintha a kenyérbe volna zárva, vagy helyileg volna csatolva a látható jegyhez. Nemcsak hogy nem imádják a sákramentumot, hanem inkább fölemelik a magasságba értelmüket és szívüket, s az Úr Jézust ilyen módon akarják úgy magukhoz venni, mint imádni is.

52. A megvilágosodott keresztyén felfogása az úrvacsoráról.

Ebből következik, hogy bálványimádás gyanánt megvetik és kárhozzatják az összes babonás cselekményeket, aminő az, hogy a szentséget díszes körmenetben hordozzák, s hogy sátort építenek, melyben azt imádat tárgyává teszik. Mert Urunk ígéretei azon a használaton túl nem terjednek, amelyet Ő engedett nekünk. Aztán azt tartják, hogy ha valaki a népet a sákramentum egyik részétől, ti. a kehelytől megfosztja, az Úr rendeletét töri és rontja meg, és hogy a helyes kiszolgáltatás végett teljes egészében szükséges azt kiosztani. Végül megfontolják, hogy nemcsak haszontalan, hanem egyenesen veszedelmes felesleg s a keresztyénséghez egyáltalán nem illő dolog, ha annak az egyszerűségnek ellenére, amelyet reánk az apostolok hagytak, oly töméntelen zsidó eredetű szertartást használnak. Megfontolják azt is, hogy még helytelenebb dolog az, ha az úrvacsorát arcjáték és nem tudom minő bohóckodás kíséretében végezik, anélkül, hogy a tudományt előadnák, sőt inkább minden tudomány el van temetve, mintha az úrvacsora a bűvészmesterség egy fajtája volna.

53. Az utolsó pont. Új viták az úrvacsoráról.

Végül az utolsó főpontra kell térnünk, arra a vitára ti., melyet e tárgyról korunkban harcoltak meg. Mivel e vita szerencsétlen volt – mert kétségtelenül az ördög támasztotta, hogy megakadályozza, sőt teljesen megszakítsa az evangélium pályafutását, – inkább azt óhajtanám, hogy az emlékezetből egészen kitöröltessék, semhogy annak hosszadalmas emlegetésében lelném gyönyörűségemet. Mindamellett, mivel látom, hogy sok jó lelkiismeret zavarban van, mert nem tudja, mely irányba forduljon, csupán annyit fogok mondani, amennyi annak megmutatására, hogy mint kell dönteniük, szükségesnek fog látszani.

54. Isten néha saját népét is tévelygésbe engedi esni.

Elsősorban minden hívőt az Isten nevében kérek, ne botránkozzanak meg azon, hogy azok között, kiknek az igazság napfényre hozásában mintegy vezéreknek kellett lenniük, oly nagy eltérés támadt. Mert nem új dolog, hogy az Úr az ő szolgáit valamennyire tudatlanságban hagyja, és eltűri, hogy egyik a másik ellen harcra szálljon. Nem azért, hogy örökre elhagyja, hanem csak egy időre, hogy megalázza őt. És bizonyára, ha eddig minden a kívánságunk szerint és zavar nélkül ment volna végbe, az emberek talán meg is feledkeztek volna magukról és az Úr kegyelme is kevésbé lett volna ismeretes, mint illetet volna. Így az Úr, a dicsőség minden anyagát el akarta venni az emberektől, hogy egyedül Ő részesüljön dicsőségben. Sőt, ha figyelembe vesszük, hogy a világ mily sötét örvényben volt akkor, mikor azok, kik az ellentétet támasztották, az igazságra kezdtek minket visszavezetni, egyáltalán nem fogunk csodálkozni, ha kezdetben nem tudtak minden dolgot. A csoda inkább az, hogy Urunk oly rövid idő alatt úgy megvilágosította őket, hogy képesek lettek magukat is kivonni, és másokat is kimenteni a tévelygések ama fertőjéből, melybe oly régóta el voltak sülyedve. Nincs azonban jobb, mint, ha elbeszéljük, hogy és mint ment a dolog, mivel ebből kitűnik, hogy a népnek e tekintetben egyáltalán nincs oly nagy oka a megbotránkozásra, mint általában gondolják.

55. A reformátorok nézeteltéréseinek története az úrvacsora tárgyában. – Luther.

Mikor Luther elkezdett tanítani, az úrvacsorát oly módon tárgyalta, hogy Krisztus testi jelenléte tekintetében láthatólag érintetlenül akarta hagyni az általánosan elfogadott nézetet. Mert mikor az átlényegülést ajánlotta, azt mondotta, hogy a kenyér Krisztus teste, amennyiben a test azzal egyesült. Azonkívül szavaihoz oly hasonlatokat csatolt, melyek egy

kissé kemények és durvák. Ő azonban ezeket mintegy végső kényszerből alkotta, mivel véleményét másként ki nem fejthette. Mert ily magas dolgot nehéz megértetni anélkül, hogy az ember valami oda nem illő kifejezést ne használjon.

56. Zwingli és Oecolampadius nézetei.

Másrészt fölkelt Zwingli és Oecolampadius, kik midőn látták a visszaélést és a csalást, melyet az ördög követett el, mikor Krisztusnak oly testi jelenlétét állítá, aminőt több mint 600 év óta tanítottak és tartottak, azt gondolták, hogy véleményüket elhallgatniuk nem szabad, mivel nézetük szerint abban, hogy az emberek Jézus Krisztust mintegy a kenyérbe zárva imádták, kárhozatos bálványimádás nyilvánul. Minthogy igen nehéz volt megszüntetni azt a véleményt, - mely oly hosszú idő óta gyökerezett az emberek szívében, - minden tehetségüket arra fordították, hogy e nézetet rossz hírbe hozzák. Kimutatván, hogy mily vaskos tévedés volt az, hogy az emberek nem ismerték meg, ami a Szentírásban Jézus Krisztus menybemenetele tekintetében oly világosan meg van magyarázva és, hogy Ő ember voltában fogadtatott be az égbe, ahol mindaddig lakozni fog, míg el nem jő megítélni a világot. Míg azonban érdeklődésüket csak e pontra fordították, elfelejtették kimutatni, hogy az úrvacsorában Jézus Krisztus minő jelenlétét kell hinni és testének, vérének minő közöltetését nyerhetjük abban.

57. Luther megtámadja nézetüket.

Luther azt gondolta, hogy ők csupán a pusztá jegyeket akarják meghagyni, lelki állaguk nélkül. Ezért csakhamar szembeszállt velük, és utoljára eretnekeknek nevezé őket. Mikor aztán a küzdelem egyszer megkezdődött, idővel mindig hevesebben lángolt és körülbelül 15 évig folyt elkeseredetten anélkül, hogy valaha az egyik fél békés szívvel hajlandó lett volna meghallgatni a másikat. Mert noha egy alkalommal gyűlésre is összejöttek, az elidegenülés akkora volt, hogy utoljára is eredmény nélkül vonultak vissza. Sőt ahelyett, hogy valami jó megegyezéshez közeledtek volna, egymástól mindjobban eltávolodtak, és mással nem gondoltak, csak hogy nézetüket megvédelmezzék s az ellenkezőt megcáfolják.

58. A békéltetés megkísérlése. – A balsiker oka.

Látjuk most már, miben tévedett Luther a maga részéről s miben tévedt más oldalról Zwingli és Oecolampadius. Luther kötelessége lett volna elsősorban a figyelmet fölhívni arra, hogy neki nem szándéka oly helyi jelenlétet állítani, aminőről a pápisták álmodnak. Másodszor tiltakoznia kellett volna az ellen, hogy ő a sákramentumot Isten helyett akarta volna tiszteltetni. Harmadszor tartózkodnia kellett volna a durva és nehezen érthető hasonlatoktól, vagy mérsékelten és oly magyarázattal kellett volna használnia azokat, hogy semmi botránkozást ne támaszthassanak. Amióta a harc megindult, a mértéken túl ment úgy véleményének magyarázásában, mint abban, hogy a másik félt zordon beszéd keserűségével fedtte. Mert ahelyett, hogy elfogadhatóan kifejtette volna nézeteit, szokásos hevesességéhez képest olyan túlzó beszédformákat használt az ellenmondók megtámadására, hogy ezek nagyon nehezen voltak elviselhetők azokra nézve, kik egyébként nem voltak nagyon hajlandók szavának hinni. A másik fél is hibát követett el abban, mikor annyira elkeseredetten kelt ki a pápisták ama babonás és fantasztikus vélekedése ellen, hogy a Jézus Krisztus teste helyileg jelen van a sákramentum belsejében és az ebből következő istentelen imádás ellen, hogy több fáradságot fordítottak a rossz lerombolására, mint a jó felépítésére. Mert bár az igazságot nem tagadták, mindamelllett nem tanítottak oly világosan, mint kötelességük lett volna. Én azt gondolom, hogy mikor igen nagy fáradságot fordítottak annak fenntartására, hogy a kenyér és bor azért neveztetnek a Krisztus testének és vérének, mivel azoknak jegyei,

nem gondoltak annak hozzáadására, hogy a kenyér és bor olyaténképpen jegyek, hogy a valóság is össze van velük kötve. Tiltakozniuk kellett volna ekként azellen, hogy nekik szándékuk lett volna valami módon elhomályosítani azt a közösséget, melyet az Úr az Ő testében és vérében ad nekünk e szentség által

59. Isten szolgálóinak kötelessége az igazság gyarapodása érdekében.

Úgy az egyik, mint a másik fél hibát követett el, hogy nem volt türelmük egymás meghallgatására avégből, hogy az igazságot indulat nélkül kövessék, ha egyszer megtalálják. Mindamellet nem szabad elfelednünk azokat a kegyelmi ajándékokat, melyeket az Úr nekik adott, s a javakat, melyeket kezük és közvetítésük által nekünk osztogatott. Mert ha nem vagyunk hálátlanok és nem feledjük el, mivel tartozunk nekik, nagyon jól meg tudjuk ezt és még többet is bocsátani nekik anélkül, hogy gáncsolnók, vagy rágalmaznók őket. Egyszóval, mivel láttuk, hogy szent életet éltek és élnek is még részben, hogy tudásuk kiváló, hogy lángoló hév hatotta, illetve hatja át őket az egyház építésére, mindig mérséklettel és tisztelettel tartozunk beszélni róluk. Kivált amióta végül tetszett Istennek, hogy miután így megalázta őket, határt szabjon ennek a szerencsétlen küzdelemnek, vagy legalább lecsillapítsa azt, míg a végső döntés bekövetkezhetik. Azért mondom ezt, mivel még nem hozatott nyilvánosságra oly minta, melyben az egyetértés meg volna kötve, amint leghasznosabb volna. Ez azonban meglesz, ha Istennek tetszeni fog egy helyre gyűjteni mindazokat, akiknek azt ott meg kell alkotniuk.

60. Testvéri egyetértés az egyházak között.

Eközben meg kell elégednünk azzal, hogy az egyházak között testvéri közösség van, és hogy mindnyájan megegyeznek abban, hogy amennyiben szükséges, összegyülekeznek Isten parancsa szerint. Egy szívvel-lélekkel valljuk hát, hogy ha a sákramentumot hittel vesszük el az Úr parancsa szerint, valóban részeseivé leszünk a Jézus Krisztus teste és vére igazi állagának. Hogy ez mint történik, azt egyik ember jobban levezetheti és világosabban megmagyarázhatja, mint a másik. Hogy a testi képzelődéseket kizárhassuk, arra van szükségünk egy részről, hogy szívünket a magasságba emeljük, nem gondolván, hogy Urunk Jézus egészen addig lebecsült volt, hogy romlandó elemekbe zárják Őt. Másrészt, hogy a szent titok hatását meg ne szüntessük, azt kell gondolnunk, hogy annak hatása Isten titkos és csodás erejéből származik, és hogy ennek a részesülésnek köteléke Isten lelke, ez lévén az ok, amiért az lelki részesedésnek neveztetik.

A fordító utószava.

Kálvin jelen művéről Béza Kálvin-életrajzában ezt olvassuk:

„Ebben az időben (Strassburgi tartózkodása ideje alatt, 1541-ben) adta ki Kálvin az általa alapított francia gyülekezet használatára az úrvacsoráról szóló aranyos könyvecskét. Amelyet később latinra fordított Gallasius s amelyben az úrvacsorát oly érthetően, világosan és tudományos készültséggel magyarázza, hogy az annyi boldogtalan vitát felidéző kérdéseket a tudósoknak és komolyan vallásos embereknek megnyugvására végleg eldöntötte, mintha maga Isten sugalmazta volna irását"1.

A kiváló életíró e szavaihoz pusztán azt kell fűznünk, hogy Kálvin a római katolikusok, lutheránusok és zwingliánusok áldatlan küzdelmében akarta a megbékélés útját megmutatni kis könyvével s illetve azoknak az egyszerű embereknek akarta szelíden és világosan

megmagyarázni az úrvacsorát, akik a három egymással. Szemben álló nézet között már-már elvesztették fejüket. Természetes, hogy a jelen mű, és az Institutio megfelelő fejezete között sok egybehangzás található, mindamellert igaztalanul járnánk el, ha e munka eredetiségét és önállóságát kétségbe vonnánk.